

70 let Velké říjnové socialistické revoluce, 65 let vzniku SSSR a historiografie na brněnské filozofické fakultě

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. C, Řada historická.
1987, vol. 36, iss. C34, pp. [7]-8

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/102163>

Access Date: 20. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

70 LET VELKÉ ŘÍJNOVÉ SOCIALISTICKÉ REVOLUCE, 65 LET VZNIKU SSSR A HISTORIOGRAFIE NA BRNĚNSKÉ FILOZOFICKÉ FAKULTĚ

Kulminace třídních bojů a sociálně emancipačních snah, otevření cesty pro socialistickou přestavbu a pro všestranný sociálněekonomický a kulturní rozmach — tak bývá v encyklopedické zkratce shrnován význam VŘSR v ruských dějinách; k tomu se druží uvolnění prostoru i pro národněosvobozené snahy a pro rozvoj přátelské spolupráce národů Ruska, spojující revoluci nedílně s utvořením SSSR. Z hlediska běhu obecných dějin lze připomenout obrazné přirovnání o přetržení řetězce imperialismu v jeho slabém článku, znamenající otevření „nové epochy světových dějin, epochy panství nové třídy, utlačované ve všech kapitalistických zemích a krácející všude k novému životu, k vítězství nad buržoazií, k diktatuře proletariátu, k osvobození lidstva od jha kapitálu, od imperialistických válek“. (V. I. Lenin, PSS, 44, s. 148.) Říjnová revoluce tak stojí na počátku procesu, který v řadě dalších vítězných revolucí rozšiřoval svět socialismu, v jehož rámci se může již po desetiletí rozvíjet i československá společnost. Je proto zákonité, že právě od počátku přechodu k socialismu v Československu naše historická věda začala obracet svou pozornost k tématům revolučního hnutí a socialistické výstavby v dějinách národů SSSR a jejich světodějnému významu.

A v tomto badatelském úsilí nikoli druhořadé místo připadá historikům brněnské filozofické fakulty. Zakladatelská osobnost J. Macůrka ještě v předúnorové etapě, zvl. v souvislosti s 30. výročím VŘSR, jednak vytýčila úkol úzké spolupráce se sovětskou historickou vědou, jednak nastínila některé úkoly studia nejnovějších dějin SSSR a rovněž dějin československo-sovětských vztahů. Macůrkovi žáci první i další generací prohloubili studium dějin Ruska a SSSR ve 20. století a zejména ho převedli na důsledně marxistickou základnu. V 50. letech dominovalo téma ohlasu ruských revolucí v našem prostředí; zásadní přínos znamenaly především práce J. Kolečky, k tématu v rámci střední a jihovýchodní Evropy přispěl i J. Macůrek. Od konce 50. let pokračoval v tomto směru intenzivně Z. Konečný, sledoval rovněž československo-sovětské hospodářské vztahy. Společně s F. Mainušem pak rozmnožili poznání osvobození Československa a speciálně Brna a Moravy, dále zpracovávali nasazení sovětských občanů v pracovních táborech ve střední Evropě za války. Z. Konečný posléze učinil první kroky v široce pojatém úkolu studia dějin neruských národů SSSR.

F. Hejl, mj. jako spoluzakladatel a dlouholetý tajemník Komise historiků ČSSR-SSSR, inicioval od konce 60. let další prohlubování kontaktů historiků brněnské filozofické fakulty se sovětskou historickou vědou; přispěl k upevnění přímých styků zvl. s kyjevskou, poté i moskevskou historickou fakultou i s akademickými pracovišti. Osobně F. Hejl rozvinul obsáhlou problematiku národně-osvobozenického boje za 2. světové války a úlohy sovětského lidu v něm, zabýval se významem tří ruských revolucí a položil základy zkoumání významu sovětské historiografie pro vznik a rozvoj československé marxistické historiografie. Klíčové příspěvky k tématům Říjnová revoluce a naše revoluční dělnické hnutí a rovněž Říjnová revoluce a vznik Československa ve vztahu k území Moravy a zejména jejího jihovýchodního regionu publikoval za posledních dvacet let B. Čerešňák. K hodnocení Leninova pojetí národnostní otázky, národnostního programu a praxe bolševiků zásadním způsobem přispěl J. Kolečka; uvedené otázky pak spojil s problematikou revoluce v národnostních oblastech Ruska V. Goněc, ten začal studovat i dějiny SSSR po 2. světové válce. J. Kolečka se dále věnoval i polsko-sovětským a jugoslávsko-sovětským vztahům. Vedle badatelské činnosti jednotlivých pracovníků nutno připomenout rovněž uspořádání konference k otázkám výuky dějin SSSR a KSSS v r. 1973, konference 60 let SSSR i konference k 30. a 40. výročí osvobození Československa.

Jmenovaná témata ještě zdaleka nelze považovat za uzavřená. VŘSR, její historické předstupy i její důsledky a ohlasy zůstávají trvalým inspiračním zdrojem badatelské aktivity historiků brněnské filozofické fakulty. Lze proto očekávat, že uvedená témata budou v příštích letech dovedena ještě na vyšší teoretickou a poznávací úroveň a že za předmět zkoumání budou postaveny i otázky další.